

Kommunalreformen 1970 og Roskilde amt

Af Niels Bentsen, stiftamtmand

Forord

Hensigten med denne artikel er at fortælle om den proces, der i årene 1962 til 1972 førte frem til det Roskilde amt og de kommuner i amtet, som vi kender i dag - men sandsynligvis ikke så meget længere.

Hvorfor amt og kommuner så kom til at se sådan ud, kan ikke besvares uden samtidig at redegøre for de principper, der af Folketinget var fastsat for denne inddelingsreform, og for arbejdet i det organ, Kommunalreformkommissionen, der var pålagt at omsætte principperne til landets nye kommunale struktur.

Artiklen er primært baseret på de to bøger om inddelingsreformen, som nøglepersonen i kommunalreformen, senere departementschef og stiftamtmand Henning Strøm, udgav i 1991. Han var med fra de første sammenlægninger i 1962 som medarbejder i Kommunallovskommissionens sekretariat og senere, fra 1967 til 1969, chef for Kommunalreformkommissionens sekretariat. Herudover er særligt refereret fra den "Skitse til Kommunesammenlægninger i Roskilde Amtsrådskreds" som Kommunestrukturudvalget for Roskilde Amtsrådskreds med daværende amtsrådssekretær, senere amtsdirektør, Ernst Verwohlt som medlem af og sekretær for publicerede i 1964, fra "Amtskommuner - befolkning, opgaver, økonomi, oplande" udgivet 1968 af Kommunalreformkommissionens sekretariat og Landsplanudvalgets sekretariat, "Kommuneinddelingen, april 1970 - befolkning og areal" udgivet af Kommunalreformkommissionens sekretariat samt fra referaterne af Kommunalreformkommissionens møder. Selv arbejdede jeg 1967-72 i Kommunalreformkommissionens sekretariat. Opgaven bestod i udarbejdelse af oplæg til kommissionen og møder med kommunerne som forberedelse til Kommunalreformkommissionens senere forhandling med kommunalbestyrelser og amtsråd. Medarbejderne i sekretariatet forberedte

*Stiftamtmand Niels Bentsen,
artiklens forfatter.*

også forståelsen for den kommende reform både generelt og konkret ved deltagelse i beboermøder og lignende rundt om i landet. I denne forbindelse kom jeg også til at beskæftige mig med den kommunale struktur i Roskilde amt.

Forhistorien

Kommunestyrets oprindelse dateres traditionelt til de kommunale styrelsesordninger fra årene omkring 1840, men bygger på det administrative system og den administrative inddeling, som allerede fandtes på det tidspunkt. Hovedstaden København blev en selvstændig kommune, mens landet uden for hovedstaden blev opdelt i sogne-distrikter og købstadkommuner. For sogne-distrikterne blev der etableret en overkommune, amtskommunen, der skulle stå for de større opgaver på landet og føre tilsyn med sogne-distrikterne. København og købstadkommunerne var større kommuner med en bedre økonomi. De kunne klare alle opgaver i lokalområdet, og de blev ikke inddraget under amtskommunerne. Roskilde amtsrådskreds omfattede således ikke købstæderne Køge og Roskilde.

En konsekvens af den således etablerede kommunale ordning var, at tilsynet med købstæder og amtskommuner blev varetaget af Indenrigsministeriet, medens tilsynet med sognekommunerne blev varetaget af amtsrådene, der dengang havde amtmænd som formænd. Amtmanden over Københavns amt var således formand også for Roskilde amtsråd.

En anden konsekvens var eksempelvis, at amtskommunerne hovedopgave, sygehusvæsenet, i købstæderne blev varetaget af disse. Der var således indtil 1970 i princippet 110 sygehuskommuner. Rent praktisk blev sygehusvæsenet dog i mange tilfælde drevet i et fællesskab mellem amt og købstæder. Af de 102 kommunalt ejede sygehuse uden for hovedstadsområdet (Københavns og Frederiksberg kommuner og Københavns amt) blev således 43 drevet af købstæder og amtskommuner i fællesskab. 13 sygehuse var købstadkommunale og 46 rent amtskommunalt drevne sygehuse.

Amtsinddelingen

Landets inddeling i amter kan føres tilbage til middelalderens lensinddeling, som kongemagten lagde til grund for sin administration. Medens talrige len bestod af forskelligt kongeligt gods (gods- eller smålen), havde lensmanden over de såkaldte hovedlen ved siden af administrationen af krongodset normalt til opgave som kronens lokale repræsentant at føre tilsyn med så at sige samtlige grene af den lokale forvaltning i lenets område, i reglen et større eller mindre antal herreder. Opgaverne bestod især i hærvæsenet, den militære udskrivning, politivæsenet og efter reformationen tilsynet med de kirkelige funktioner.

Ved enevældens indførelse var der ca. 50 len, men i årene umiddelbart efter 1660 blev lenene søgt samlet i større og færre enheder, et led i saneringen af kronens økonomi. I 1662 ændredes betegnelsen len til amt og ved sammenlægninger reduceredes antallet af amter, således at der i år 1700 kun var 30 amter. Til afløsning af lensmændene ansattes civile embedsmænd, amtmænd, hvis virksomhedsområde efterhånden blev snævrere end lensmændene og i det væsentlige indskrænkedes til civile anliggender i amtet. Organisation af tilsynet med de kirkelige funktioner var samlet under biskoppen og stiftsstadens lensmand ("stiftsbefalingsmanden", senere stiftamtmanden).

I 1793 gennemførtes en omdeling af kongerigets amter, som blev grundlaget for den indtil 1970 bestående ordning: De dengang eksisterende 24 amter blev i tiden frem til 1808 reduceret til 18 amter. I 1841 etableredes amtskommuner, der arealmæssigt omfattede landdistrikterne i de bestående amter. Amter, der tidligere havde udgjort 2 amtsdistrikter, og som havde opretholdt særskilt regnskabsvæsen m.v. blev opdelt i 2 amtskommuner. Københavns amt kom således til at bestå af Københavns og Roskilde amtskommuner. Ved genforeningen i 1920 blev de 4 tyske kredse omdannet til 4 danske amter.

Roskilde amts historie går tilbage til 1660, hvor det omfattede dele af Ramsø herred, Tune, Sømme og Voldborg herreder. I 1666 blev amtet sammenlagt med Svendstrup amt omfattende dele af Ramsø og Ringsted herreder til et nyt Roskilde amt. Fra 1675 til 1808 omfattede amtet tillige den sydlige del af Horns herred (Abrahamstrup amt).

I 1808 blev Roskilde amt nedlagt som selvstændigt amt, og inddraget under Københavns amt, idet dog det oprindelige Abrahamstrup amt blev tilført Frederiksborg amt.

Umiddelbart før 1970 var Danmark opdelt i 22 amter, men 25 amtsråds kredse med hver sit amtsråd. Det var Københavns, Odense og Aabenraa-Sønderborg amter, der hver var delt i to amtsråds kredse. Københavns amt således i Københavns og Roskilde amtsråds kredse.

Den kommunale inddeling i Roskilde amtsråds kreds

Roskilde amtsråds kreds bestod før inddelingsreformen af sognekommunerne: Rye-Sonnerup, Hyllinge-Lyngby, Sæby-Gershøj, Greve-Kildebrønde, Karlslunde-Karlstrup, Tune, Jyllinge-Gundsømagle, Ågerup-Kirkerup, Hvedstrup-Fløng, Hvalsø-Særløse, Såby-Kisserup, Ølsemagle, Højelse, Lejre, Osted, Rorup-Glim, Herslev-Gevninge, Kornerup-Svogerslev, Gadstrup-Syv, Snoldelev, Roskilde Vor Frue, Ørsted-Dåstrup, Reerslev-Vindinge, Himmellev, Borup-Kimmerslev, Ejby-Nr. Dalby, Havdrup-Solrød, og Jersie-Kirke Skensved.

Hertil kom de to købstadskommuner, Køge og Roskilde.

Kommunallovskommissionen

Tilrettelæggelsen af den nye kommunale inddeling strakte sig fra slutningen af 1950'erne til begyndelsen af 1970'erne. Baggrunden for reformen var, at den befolkningsmæssige og erhvervs mæssige udvikling der var foregået, ikke mindst siden industrialiseringens gennembrud, ikke havde smittet af på kommuneinddelingen. Kravene til de lokale opgaver gjorde det efterhånden vanskeligt for kommunerne at sikre en hensigtsmæssig administration og en rationel udnyttelse af ressourcerne. Kommunerne blev stadigt mere afhængige af bistand og tilskud fra staten, og kommunernes betydning som partnere i den offentlige administration blev stadig reduceret.

I 1959 nedsatte regeringen derfor Kommunallovskommissionen, der fik til opgave at udarbejde forslag til en ny

fælles styrelseslov for kommunerne og herunder se på hensigtsmæssigheden af den kommunale inddeling. Kommissionen, der bestod af repræsentanter for de politiske partier, for kommunerne - der havde flertal i kommissionen - og for Indenrigsministeriet, skulle ikke behandle inddelingsforholdene i hovedstaden og heller ikke tage sig af opgave- og byrdefordelingsproblemerne. Kommissionen afleverede sin betænkning i 1966, men allerede da var arbejdet med reformer af den kommunale inddeling godt i gang. Kommissionen havde nemlig vedtaget, at de sognekommunale inddelingsproblemer skulle drøftes på baggrund af konkrete analyser i amter på øerne og i Jylland. På Sjælland valgte man Præstø amt, og her foregik de 8 første sammenlægninger pr. 1. april 1962, bl.a. af 4 kommuner syd for Køge, der enedes om at danne en ny kommune, Vallø Kommune, med 3.500 indbyggere. Landet over blev der denne dato i alt etableret 16 nye kommuner ved sammenlægning af 46 sognekommuner.

Det var oprindeligt tanken, at der til brug for kommissionens overvejelser alene skulle ske undersøgelser af 3 amter, Præstø, Randers og Ribe som repræsentative for landets amter, men de første sammenlægninger 1. april 1962 skærpede den kommunale interesse for undersøgelser også i andre amter.

De tre undersøgelser blev derfor i stadig hurtigere tempo fulgt op af sognekommunale undersøgelser for landets øvrige amter, hyppigt i et samarbejde mellem de lokale sognerådsforeninger, amtsrådet og Kommunallovskommissionens sekretariat. Sidstnævnte måtte træde til for at sikre, at alle kommuners interesser blev varetaget, da stemningen blandt sognekommunerne ikke var venlig over for købstæderne. Efterhånden blev der dog stadig større forståelse for at ændrede grænser omkring købstadbyerne skulle med i de skitseforslag til ny kommunal inddeling, der blev fremlagt i undersøgelseerne. I Roskilde amt fik repræsentanter for købstæderne således plads i det nedsatte udvalg.

Kommunallovskommissionens overvejelser om den fremtidige amtskommunale inddeling - herunder købstædernes forhold til amtskommunerne - blev baseret på den såkaldte "Fyns-undersøgelse" fra 1964, der konkluderede i, at den administrative opdeling i amtskommuner og købstæder ikke var et egnet grundlag for en selvstændig vare-

tagelse af større lokale opgaver. Opgaverne pegede mod større og anderledes afgrænsede enheder, og mod at by og land skulle være fælles om løsningen.

Principperne for inddelingsreformen

Kommunallovskommissionen afgav betænkning i maj 1966 med enighed om at den ny kommuneinddeling skulle bygges op omkring følgende 3 hovedprincipper:

1. Der skulle dannes større og mere bæredygtige kommuner ved sammenlægning af bestående kommuner. De ny kommuner skulle i almindelighed ikke have under 5.000 indbyggere.
2. Et bysamfund skulle "normalt" udgøre én kommune. I ordet normalt lå, at der kunne gøres undtagelser i særlige tilfælde.
3. Der skulle dannes nye amtskommuner fælles for land og by. Udgangspunktet skulle være de eksisterende amter, men der kunne ske sammenlægning af amter "i ganske særlige tilfælde".

Der var endvidere enighed om, at der skulle nedsættes en landsomfattende kommission, Kommunalreformkommissionen, der ligesom Kommunallovskommissionen skulle sammensættes af repræsentanter for Folketinget, de kommunale organisationer og Indenrigsministeriet.

Lov om revision af den kommunale inddeling af 1967 fastlagde hovedprincipperne for den fremtidige kommunale inddeling, men overlod det til Kommunalreformkommissionen og Indenrigsministeren inden for de givne rammer at tilrettelægge den nye kommunale inddeling.

Kommissionen skulle:

- fremsætte forslag til regulering af de kommunale grænser omkring byerne,
- foretage undersøgelser af kommuneinddelingen i Århus, Odense og Aalborg byområder,
- fremsætte forslag til ny amtskommunal inddeling,
- udarbejde vilkår for købstædernes optagelse i amtskommunerne samt

- virke til fremme af de sognekommunale sammenlægninger.

Der var således alene lagt op til tvangsmæssige reguleringer af de kommunale grænser omkring byerne og af den amtskommunale inddeling. Revision af den kommunale inddeling uden for byerne skulle ske frivilligt.

Det var bestemt, at kommissionen skulle udarbejde forslag til den fremtidige inddeling til forelæggelse for Indenrigsministeren. Såfremt denne var enig med kommissionen, blev resultatet som foreslået af kommissionen. Var ministeren ikke enig skulle han søge den kommunale inddeling i det pågældende område fastlagt ved særlig lov. Men da de to ministre i den pågældende periode, Poul Sørensen og H.C. Toft, tiltrådte alle kommunalreformkommissionens forslag, blev denne bestemmelse ikke relevant.

Kommissionen kom til at bestå af 12 medlemmer, 2 fra Købstadforeningen, en fra hver af de andre kommunale organisationer, Amtsrådsforeningen, Sognerådsforeningerne og Bymæssige Kommuner, en fra hver af de i Folketingets finansudvalg repræsenterede 5 partier - hvoraf den ene blev Roskildes borgmester, folketingsmedlem Arthur Jacobsen som repræsentant for Det radikale Venstre - samt 2 fra Indenrigsministeriet, departementschef J.H. Zeuthen, der blev kommissionens formand, og Henning Strøm.

Reformarbejdet

Efter de to første år var inddelingen omkring samtlige delte bysamfund afklaret. Også for de tre store byområder, Århus, Odense og Aalborg, hvor der ikke havde kunnet opnås enighed kommunerne imellem, og hvor folketinget derfor i maj 1969 vedtog Indenrigsministerens forslag om en ny kommuneinddeling for disse områder.

Også den amtskommunale inddeling var på plads. Her havde regeringen besluttet, at denne inddeling skulle fastsættes ved lov, idet regeringen fandt at der var så store landspolitiske interesser knyttet til denne inddeling, at det ikke ville være rigtigt at overlade det til kommissionen og Indenrigsministeren på egen hånd at fastlægge inddelin-

gen, se herom nærmere nedenfor.

Alt dette med virkning fra 1. april 1970.

Tilbage stod så inddelingen uden for de delte bysamfund, hvor problemerne ikke var løst i store dele af landet. Det kneb under tiden for amtsrådene og de lokale sognerådsforeninger at få kommunerne til at gå ind i de sammenlægningsmønstre, der passede til helheden. Kommissionen mødte selv disse problemer i forbindelse med behandlingen af inddelingsforholdene omkring byerne - problemer, der var forårsaget af stigende interesse hos rene landkommuner i at blive sammenlagt med den nærmeste by.

Resultatet blev, at sognekommunernes organisation, De samvirkende Sognerådsforeninger, der hidtil havde kæmpet for den frivillige linie, anmodede Indenrigsministeren om gennem en ændring af inddelingsloven at skabe grundlag for tvangsmæssige sammenlægninger også af sognekommunerne uden for de delte bysamfund. Dette skete ved en ændring af inddelingsloven i marts 1969. Det var i loven forudsat, at denne del af kommissionens opgave først skulle være løst pr. 1. april 1972, men kommissionen besluttede at gøre et forsøg på at få afklaret også disse sammenlægninger til 1. april 1970. Det lykkedes - skønt der resterede ikke så få uafklarede problemer - men man var dog nødt til at springe over en del grænsereguleringer, som var nødvendige for at sikre en hensigtsmæssige inddeling. Disse blev så gennemført pr. 1. april 1972.

Kommunerne i Roskilde amt

Allerede før Kommunalreformkommissionen begyndte sit arbejde, var man som nævnt lokalt gået i gang med at overveje den fremtidige kommunale inddeling, også i Roskilde amt, eller som det rettelig den gang hed Roskilde Amtsråds-kreds. Her vedtog Roskilde Amtsråd og Gl. Roskilde amts sognerådsforening i januar 1963 at påbegynde en undersøgelse af de kommunale inddelingsproblemer med henblik på udarbejdelse af en skitse til en ny kommuneinddeling, som kunne danne grundlag for eventuelt kommende drøftelser om sammenlægning af kommuner til større og mere bæredygtige enheder. Udvalgets sekretariat arbejdede i nær kontakt med Kommunallovskommissionens se-

kretariat. Udvalget bestod oprindeligt af 3 amtsrådsmedlemmer og 3 af sognerådsforeningens bestyrelsesmedlemmer samt amtsrådssekretæren, men udvalget fandt det snart nødvendigt for at få en realistisk baggrund for skitsen at inddrage borgmestrene for amtets 2 købstæder, Roskilde og Køge, i udvalgsarbejdet.

Ved skitseforslagets udarbejdelse følte udvalget sig ikke bundet af en bestemt kommunistørrelse, men man søgte - alt efter forholdene i de enkelte egne af amtsråds kredsen - at danne kommuner med et befolkningsgrundlag på mindst 3-4000 indbyggere og samtidig at skitsere en kommuneinddeling omkring købstæderne, der "søger at forandlede, at bysamfund, der befolkningsmæssigt, økonomisk og erhvervsmæssigt udgør en enhed, også i kommunal henseende samles inden for samme enhed".

Undersøgelsen, der blev offentliggjort i august 1964, faldt i 5 hovedafsnit.

I første afsnit gøres rede for befolkningsforholdene i amtsråds kredsen og den forventede fremtidige udvikling. Det ses her, at befolkningen i 1964 udgjorde godt 100.000 indbyggere fordelt på 28 sognekommuner med 51.300 indbyggere og 2 købstæder med 48.800 indbyggere. Den mindste sognekommune var Sæby-Gershøj med 828 indbyggere og den største Greve-Kildebrønde med 5.308 indbyggere. Gennemsnitligt havde de 28 sognekommuner 1.830 indbyggere. Med udgangspunkt i de da foreliggende byudviklingsplaner m.v. forventede udvalget omkring året 1980 en befolkning på ca. 275.000 indbyggere inden for amtsråds kredsen, fordelt med 115.000 indbyggere i Køge Bugt-området eksklusiv Køge, der forventedes at få 25.000 indbyggere, 40.000 indbyggere i Roskildefinger-området eksklusiv Roskilde, der forventedes at få 60.000 indbyggere, og endeligt 35.000 indbyggere i amtsråds kredsen i øvrigt. (Roskilde Amt er i 2004 er nået op på ca. 235.000 indbyggere.)

I andet afsnit omtales samarbejdet mellem kommunerne og kommunernes økonomiske forhold, i tredje afsnit gives en kortfattet redegørelse for det befolkningsgrundlag og dermed de kommunistørrelser, som de daværende kommunale opgaver pegede i retning af, i fjerde afsnit kommenteres og begrundedes de det opstillede skitseforslag til en ny kommuneinddeling i amtsråds kredsen og en-

Skitseforslaget fra 1964.

delig blev der i femte afsnit redegjort for fremgangsmåden ved ad frivillighedens vej at gennemføre ændringer i den kommunale inddeling.

Skitseforslaget fra 1964

I skitseforslaget blev amtsråds-kredsens 30 kommuner og 3 kommuner fra Præstø amt foreslået reduceret til 16 nye storkommuner med en variation i indbyggertallet for sognekommunerne fra ca. 1.550 til 6.050 indbyggere:

Storkommune I: Ågerup-Kirkerup og Jyllinge-Gundsømagle samt den nordlige del af Himmelev og Hvedstrup sogn med 4.875 indbyggere.

II: Fløng sogn af, del af Roskilde, 3 ejerlav af Høje-Tåstrup kommune (i Københavns amtsrådsreds) og del af Reerslev sogn med 6.050 indbyggere.

III: Tune og Vor Frue og dele af Reerslev og Vindinge sogne med 3.590 indbyggere.

IV: Greve-Kildebrønde kommune med 5.308 indbyggere.

V: Karlslunde-Karlstrup kommune med 2.780 indbyggere

VI: Havdrup-Solrød kommune med 3.167 indbyggere.

VII: Jersie-Skensved kommune med 1.551 indbyggere.

VIII: Køge, Ølby Lyng, Ølsemagle Lyng, dele af Lellinge og Herfølge (begge i Præstø amt) med 16.700 indbyggere.

IX: Højelse sogn og Ølby by, del af Ølsemagle, Ejby sogn og vestlige del af Lellinge med 3.700 indbyggere.

X: Borup-Kimmerslev, Nr. Dalby sogn, og Bjæverskov (i Præstø amt) med 3.140 indbyggere.

XI: Ørsted-Dåstrup, Gadstrup-Syv og Snoldelev med 4.517 indbyggere

XII: Osted, Lejre og Rorup-Glim med 3.741 indbyggere.

XIII: Hvalsø-Særløse, del af Såby sogn samt Kissrup sogn og del af Sonnerup sogn med 3.950 indbyggere.

XIV: Del af Såby sogn, Sæby-Gershøj, Hyllinge-Lyndby, Rye sogn samt del af Sonnerup sogn med 4.200 indbyggere.

XV: Herslev-Gevninge og Kornerup-Svogerslev med 2.289 indbyggere.

XVI: Roskilde, Himmelev og Vindinge Lillevang med 36.900 indbyggere.

Skitseforslaget blev sendt til udtalelse i sognekommunerne og modtagelsen var gennemgående positiv. Virkelig modstand vakte skitsen kun blandt kommunerne omkring Køge, hvor forholdet mellem sognekommunerne og købstaden var meget spændt. I den øvrige del af amtet gav skitsen anledning til en livlig forhandlingsaktivitet, og inden kommunalvalget i marts 1966 var der i overensstemmelse med forslaget opnået enighed om sammenlægning pr. 1. april af 6 kommuner til 2 ny storkommuner, nr. XI Ramsø kommune og XII Lejre kommune.

Der var en del kommunesammenlægninger rundt omkring i landet, der ikke blev godkendt. De blev stoppet en-

ten af vedkommende amtsråd eller af Indenrigsministeriet. Årsagen kunne være, at der ikke var taget tilstrækkeligt hensyn til andre kommuners interesser, eller at det på forhånd stod klart, at den ny kommune ikke kunne bidrage til en hensigtsmæssig løsning af inddelingsproblemerne i området

Under kommunesammenlægningsforhandlinger omkring Roskilde var Roskilde Købstad således ved at blive klemmt inde. Herslev-Gevninge og Kornerup-Svogerslev nedsatte et fælles sammenlægningsudvalg, og sydvest for byen pressede Reerslev-Vindinge og Tune Sogneråd stærkt på for at få Vor Frue kommune til at gå med i en sammenlægning. Men Vor Frue sogneråd meddelte i marts 1967, at man fastholdt "den en gang truffe beslutning om at søge kommunen indlemmet i Roskilde". De to andre sogneråd vedtog herefter at søge gennemført en isoleret sammenlægning af de to kommuner. Ingen af disse sammenlægninger blev fremmet og fastlæggelsen af inddelingen i området var dermed overladt til Kommunalreformkommissionen, jfr. neden for.

Sammenlægningerne af de delte bysamfund i Roskilde amt

Køge by

Kommissionen startede sit arbejde med at se på byernes inddelingsproblemer i områder, hvor man ikke samtidigt stødte på amtsgrænseproblemet, og hvor der var rimelig udsigt til en let start. Dette gjaldt således på Lolland-Falster, og derefter var det hensigten at tage fat på Bornholm og Fyn.

Det var imidlertid ikke muligt for kommissionen helt at holde denne køreplan. Der opstod fra tid til anden akutte problemer og et sådant opstod omkring Køge by, hvor der som oven for nævnt havde været en meget anspændt situation.

Der var her registreret en egentlig forstadsbebyggelse til Køge (Hastrup villakvarter), i Herfølge kommune, der lå i Præstø amt. Derudover havde Herfølge by samt Ølby Lyng (på grænsen mellem Højelse og Ølsemagle kommuner) forstads karakter. Indenrigsministeriet havde i efteråret 1965

Bornholms sorte dag – eller hå

afslået at godkende en sammenlægning af Sædder og Herfølge kommuner, og et tilsvarende andragende om sammenlægning af Højelse og Ølsemagle kommuner var omtrent samtidigt blevet stoppet af i Roskilde Amtsråd. Derimod var Lellinge kommune med 700 indbyggere i Præstø amt blevet frivilligt indlemmet i Køge kommune i 1966.

Der forelå nu på ny et andragende om sammenlægning af Herfølge og Sædder kommuner, men denne gang var andragendet begrundet med, at Sædder kommune stod uden administrativ bistand.

Kommissionen tog i efteråret 1967 sagen op til forlods behandling ved et møde med kommunerne på Hotel Hvide Hus i Køge, men da der skulle udarbejdes et inddelingsforslag for området, viste der sig stor uenighed blandt kommissionens medlemmer. Det var kun muligt at samle et snævert flertal i kommissionen for et forslag om en sammenlægning af de 4 sognekommuner Sædder og Herfølge i Præstø amt samt Højelse og Ølsemagle kommuner i Roskilde amt med Køge kommune. En ny Køge kommune på da i alt ca. 28.000 indbyggere og med et areal på 12.520 ha.

Kommunerne forhandlede på grundlag af kommissionens foreløbige forslag, men kunne ikke blive enige. Køge

Den samlede kommunalreformkommission, parat til at modtage de bornholmske forhandlere. Omtale fra Bornholms Tidende 7. oktober 1967.

byråd tiltrådte enstemmigt forslaget, medens Herfølge, Højelse og Ølsemagle sogneråd protesterede. I de to sidstnævnte kommuner viste beboerafstemninger, at hhv. ca. 73 % og 64 % af vælgerne gik imod en sammenlægning med Køge og i stedet ønskede en isoleret sammenlægning af de to kommuner til en ny "Rishøj kommune". I Herfølge gik sognerådet enstemmigt ind for en sammenlægning, der kun omfattede Sædder og Herfølge kommuner, medens stemningen i Sædder sogneråd var mere afslappet. Her kunne man tiltræde kommissionens forslag, hvis en ny Herfølge-Sædder kommune ikke kunne anerkendes som en selvstændig kommune.

Et flertal på 7 af Kommunalreformkommissionens 12 medlemmer fastholdt det foreløbig forslag, medens et mindretal på 5 medlemmer principielt "fandt det betænkeligt at tilvejebringe købstæder af unødigt stor udstrækning".

Indenrigsministeren tiltrådte flertalsindstillingen i april 1968, men havde allerede forinden godkendt en sammenlægning af Herfølge og Sædder kommuner pr. 1. april 1968.

Når kommissionens forslag havde et større mindretal mod sig her, end det i øvrigt var tilfældet ved forslag om grænserne for de ny købstadkommuner, skal dette ses i sammenhæng med, at borgmester Arthur Jacobsen, Roskilde, var inhabil i sager fra Roskilde amt, og at Karl Skytte her som stedfortræder for denne deltog for første gang som Det Radikale Venstres repræsentant i kommissionen, og Karl Skytte var ikke enig med flertallet i, at det var nødvendigt at sammenlægge de 5 kommuner omkring Køge. Reelt blev det således stemmerne fra Indenrigsministeriets repræsentanter, to embedsmænd, der blev afgørende for sammenlægningen.

Tilbage for kommissionen stod herefter problemerne omkring de resterende 5 bysamfund i amtet. Der var således registreret forstadsbebyggelser til Roskilde i andre kommuner, og 3 af amtets bymæssige bebyggelser med over 1.000 indbyggere var administrativt delt mellem flere kommuner. Det drejede sig om Hedehusene stationsby, bebyggelsen "Hundige, Greve og Mosede Strand" og den ligeledes sammenhængende bebyggelse "Solrød og Jersie Strand". Endvidere fandt kommissionen, at Viby og Daastrup byer, der lå i hver sin kommune, måtte betragtes som næsten sammenbyggede.

Roskilde og Hedehusene

Inddelingsforholdene i Roskilde-området var meget komplicerede, og da en ændring af kommuneinddelingen for såvel Roskilde by som Hedehusene by i et vist omfang ville berøre de samme kommuner, var det nødvendigt at behandle de to byers forhold under ét.

Der var til Roskilde købstad registreret forstadsbebyggelser i Himmelev og Reerslev-Vindinge sognekommuner, men udviklingen i Roskilde by berørte flere kommuner, bl.a. Kornerup-Svogerslev og Vor Frue sognekommuner. Hedehusene by lå i 4 kommuner - i Roskilde og Reerslev-Vindinge kommuner, Hvedstrup-Fløng kommune, alle i Roskilde amt, samt Høje-Taastrup kommune i Københavns amt.

Roskilde byråd ønskede store udvidelser af kommunen, bl.a. sådan at man kunne sikre sig, at Risø Roskilde Universitets Center kunne indgå i den nye storkommune. Byrådet gik således ind for en totalsammenlægning med Himmelev, Vor Frue og Kornerup - Svogerslev kommuner. For den sidstnævnte kommunes vedkommende skulle sammenlægningen i kraft af en helt speciel aftale de to kommuner imellem dog først ske i 1978. Denne sene dato ville sikre igangsætning af en betydelig udvikling i sognekommunen. Endvidere skulle Vindinge sogn af Reerslev-Vindinge kommune og Herslev sogn af Herslev - Gevninge kommune samt dele af Ågerup - Kirkerup kommune (atomstationen Risø) overføres til købstaden, ligesom byrådet ønskede en regulering i forhold til den ny Lejre kommune. Her havde kommunen i årene forinden foretaget opkøb af flere store gårde med henblik på et mageskifte med staten.

Byrådet ville ikke modsætte sig, at en samlet Hedehusene by blev sammenlagt med Høje-Taastrup kommune, hvis denne kommune kom til at høre til Roskilde amt.

Det indgik i problematikken, at der var ønsker om en kommunedannelse i området mellem Roskilde-fingeren og Køge Bugt-fingeren - skitseforslagets storkommune III bestående af Reerslev-Vindinge, Vor Frue og Tune kommuner -, hvilket ikke kunne lade sig gøre ved sammenlægning af Vindinge sogn med Roskilde.

Flertallet af Kommunalreformkommissionens medlemmer var ikke stemt for at etablere en sådan kommune, og kommissionens forslag gik derfor ud på en sammenlæg-

De nye kommuner i Roskilde Amt fra 1970.

ning af Roskilde, Himmelev og Vor Frue kommuner i deres helhed, den sydvestligste del af Fløng sogn, Vindinge sogn og Svogerslev sogn. Omkring Hedehusene foreslog kommissionen, at dele af 3 kommuner: resten af Fløng sogn,

den østligste del af Roskilde kommune og Reerslev sogn skulle sammenlægges med Høje-Taastrup kommune - men uden stillingtagen til amtstilhørsforholdet.

Forslaget mødte megen modstand. Roskilde byråd var mod en deling af Kornerup-Svogerslev kommune, og ved afstemningen i byrådet var stemmerne 9-9 til forslaget om, at Vindinge sogn skulle indgå i sammenlægningen.

Et flertal i Kommunalreformkommissionen opretholdt dog forslaget. I relation til den foreslåede deling af Reerslev-Vindinge kommune markerede et mindretal på 4 medlemmer, at de foretrak en mere beskeden regulering af grænsen, således at kommunen kunne indgå i en ny kommune mellem Roskilde og Køge Bugt. Et andet mindretal på 2 medlemmer havde den modsatte holdning. De foreslog, at hele Kornerup-Svogerslev kommune - og ikke blot Svogerslev sogn - skulle sammenlægges med Roskilde. Til dette mindretal hørte den radikale Jacob Kirkegaard, der efter at Karl Skytte var blevet formand for Folketinget var blevet stedfortræder for den her inhabile Arthur Jacobsen.

Den nye Roskilde kommune kom herefter til at bestå af Roskilde kommune med undtagelse af den østligste del (Fløng Hede Ejerlav og en del af Store-Hede ejerlav, der gik til Høje-Taastrup kommune), Fløng sogn med undtagelse af Soderup by ejerlav og en del af Marbjerg by ejerlav, der begge ligeledes gik til Høje-Taastrup kommune, Vor Frue kommune med undtagelse af Skalstrup ejerlav, der gik til Ramsø kommune, Vindinge sogn, Svogerslev sogn og Himmelev kommune. Kommunen fik i alt ca. 47.400 indbyggere og et areal på 7.903 ha.

I forbindelse med sammenlægningen krævede Himmelev kommune en særlig skatteovergangsordning. Det var beregnet, at der ville blive tale om en stigning i den hidtidige beskatningsprocent på over 90 %, hvis man fremtidig skulle anvende den gennemsnitlige skatteprocent i området. I sammenlægningsudvalget for den ny Roskilde kommune var man nået frem til at foreslå en kompromisløsning, hvorefter beboerne i Himmelev kommune skulle svare indkomstskat til kommunen med en udskrivningsprocent, der i 1970/71 og 1971/72 skulle være henholdsvis 75 og 87,5 % af udskrivningsprocenten i den øvrige del af kommunen. Dette forslag godkendte kommunalreformkommissionen - som et af de helt få steder i landet.

Mosedede, Greve og Hundige Strand

Området lå i 2 kommuner med 2/3 af indbyggerne i Greve-Kildebrønde kommune og 1/3 i Karlslunde-Karlstrup kommune. Ingen af kommunerne var indstillet på en sammenlægning, da de begge regnede med en betydelig udvikling. Et enkelt medlem af Karlslunde-Karlstrup sogneråd foreslog imidlertid en deling af kommunen, så Karlslunde sogn sammen med Greve-Kildebrønde og Tune kommuner samt Reerslev sogn af Reerslev-Vindinge kommune skulle udgøre én kommune.

Kommissionen fulgte dette forslag, idet dog Reerslev sogn skulle have mulighed for at foretrække en sammenlægning med Høje-Taastrup kommune.

Alle 4 kommuner var imod forslaget, men også her fastholdt kommissionen sit forslag. Et mindretal i kommissionen på 3 medlemmer fandt dog ikke, at der var tilstrækkelig begrundelse for en deling af Karlslunde-Karlstrup kommune. Reerslev sogn foretrak en sammenlægning omkring Høje Taastrup kommune, og den nye Greve kommune fik ca. 17.300 indbyggere og et areal på 5.755 ha.

Solrød og Jersie Strand

Området var en sammenhængende bebyggelse med ca. 2.200 indbyggere, nogenlunde lige mange i Havdrup-Solrød og Jersie-Skensved kommuner. Kommissionen foreslog her i enighed en sammenlægning af de to kommuner, medens kun et flertal kunne gå ind for en sammenlægning til lige med Karlstrup sogn af Karlslunde-Karlstrup kommune. Trods betydelig modstand, særligt i Karlslunde-Karlstrup sogneråd, fulgte Indenrigsministeren også her forslaget, hvorefter sognerådet anlagde retssag mod ministeriet med påstand om at det lå uden for kommissionens bemyndigelse at ophæve Karlslunde-Karlstrup kommune. Landsretten frifandt imidlertid ministeriet. Den nye Solrød kommune fik ca. 7.300 indbyggere og et areal på 4000 ha.

Viby og Daastrup bysamfund

De to sammenbyggede byer lå i henholdsvis Ørsted-Daastrup og Ramsø kommune, og Ørsted-Daastrup sogneråd havde været inde i forhandlingerne om etableringen af Ramsø kommune i 1966, men uden resultat. Kommissionen foreslog nu en sammenlægning af de to kommuner, hvoref-

ter disse meddelte, at de nu var blevet enige om en sammenlægning pr. 1. april 1970. I kommunen indgik også Skalstrup ejerlav af Vor Frue kommune med 29 indbyggere. Den nye Ramsø kommune fik ca. 5.500 indbyggere og et areal på 6.809 ha.

Sammenlægningerne uden for de delte bysamfund

Efter vedtagelsen i marts 1969 af revisionen af inddelingsloven om tvangsmæssig sammenlægning af sognekommunerne uden for de delte bysamfund og en ny amtskommunal inddeling sendte kommissionen brev til amtsråd og kommuneforeninger, hvor man orienterede om proceduren efter den nye lov og anmodede amtsrådene om "i samarbejde med de lokale kommuneforeninger at udarbejde udkast til en plan for den fremtidige kommuneinddeling for passende områder ad gangen". Kommissionen tilkendegav i denne forbindelse, at det hidtil havde været normen, at kommunerne så vist muligt skulle have et befolkningsgrundlag på mindst 5.-6.000 indbyggere, men man fandt det vigtigt at henlede opmærksomheden på, at forhandlinger mellem kommunerne i flere tilfælde end oprindeligt forudsat havde resulteret i kommuner med 7.-10.000 indbyggere. Planerne kom hurtigt ind, således for Roskilde amt i maj 1969. Oplægget var udarbejdet af det fælles kommunestrukturudvalg med repræsentanter også for Roskilde og Køge købstæder.

Allerede medens lovforslaget var til forhandling i folketinget, var Borup-Kimmerslev og Ejby-Dalby kommuner i Roskilde amt blevet enige om en sammenlægning, men dette blev ikke godkendt af Kommunalreformkommissionen, fordi Skovbo kommune i Præstø amt efter kommissionens opfattelse måtte med, og en gennemførelse heraf måtte afvente lovens vedtagelse. Skovbo kommune, der var blevet dannet i 1966 ved sammenlægning af Bjæverskov, Lidemark og Vollerslev-Gørslev kommuner, havde kun 2.700 indbyggere. Ved etableringen af denne sammenlægning var der blevet gjort flere forsøg på at få Borup-Kimmerslev kommune med sine 2.200 indbyggere til at deltage. Skønt sognerådet var positivt over for en deltagelse i sam-

menlægningen, lykkedes det ikke at få løst de problemer, som en regulering af grænsen mellem Roskilde og Præstø amter rejste.

Med de nye amtsgrænser var denne hindring ryddet af vejen, men da forhandlingerne skulle genoptages opstod et nyt problem. Der var påbegyndt et større administrationsbyggeri i Borup stationsby, og Skovbo sogneråd - der fandt placeringen forkert og byggeriet for dyrt - forlangte byggeriet stoppet som betingelse for at genoptage forhandlingerne. Kommissionen var ikke glad for situationen, fordi det var en oplagt fejl, at Indenrigsministeriet havde givet tilladelse til et byggeri, der kunne foregribe forhandlingerne om placeringen af kommunens fremtidige centrum. Der var imidlertid ingen vej uden om - de tre kommuner hørte sammen - og kommissionen foreslog en sammenlægning af de tre kommuner til en ny Skovbo kommune med ca. 6.600 og et areal på 13.102 ha. Resultatet blev da også, at administrationen for den nye kommune kom til at ligge i Borup - og ikke i Bjæverskov.

Centerproblemet var også fremme, da Vallø og Strøby kommuner protesterede mod kommissionens forslag om en sammenlægning. Kommunerne kunne ikke blive enige om administrationens placering. Det blev opstillet som "et ufravigeligt krav" fra Strøby sogneråd, at administrationen skulle placeres i Strøby. Kommissionen fastholdt forslaget om den nye Vallø kommune med ca. 6.500 indbyggere og et areal på 8.582 ha. og overlod problemets løsning til den kommende kommunalbestyrelse. Resultatet blev i øvrigt at administrationen ikke blev placeret i Strøby men i Hårlev. I sit forslag tog kommissionen i øvrigt forbehold om Karise kommunes tilhørsforhold til denne kommune, men dette forbehold blev ikke aktuelt, idet Karise senere blev foreslået sammenlagt med bl.a. Fakse kommune.

Mellem Jyllinge-Gundsømagle og Agerup-Kirkerup samt Hvedstrup-Fløng for så vidt angik Hvedstrup sogn var der enighed om sammenlægning til den nye Gundsø kommune, der fik ca. 4.800 indbyggere og et areal på 6.351 ha.

Ligeledes var der allerede i 1968 enighed mellem Hvalsø-Særløse og Saabye-Kisserup kommuner om sammenlægning til en ny Hvalsø kommune med ca. 4.400 indbyggere og et areal på 7.195 ha. Kommunen blev under sam-

menlægningsforhandlingerne kaldt Tadre kommune, men endte med at hedde Hvalsø kommune.

Også mellem Lejre og Herslev-Gevninge kommuner var der enighed, men problemet i dette område var Kornerup-Svogerslev kommune, der havde vedtaget sammenlægning med Roskilde kommune. Da kommunalreformkommissionen havde taget stilling til den ny Roskilde kommune, herunder at kun Svogerslev sogn skulle indgå i denne kommune, faldt strukturen på plads, og Kornerup sogn indgik i sammenlægningen med Lejre og Herslev-Gevninge kommuner til den nye Lejre kommune med ca. 5.900 indbyggere og et areal på 8.825 ha.

Derimod blev den ny Bramsnæs kommune med 4.400 indbyggere og et areal på 7.981 ha resultatet af et diktat om sammenlægning af Hyllinge-Lyndby, Sæby-Gjersvej og Rye-Sønnerup kommuner.

Det samlede resultat for Roskilde amt af kommunesammenlægningerne

Totalt blev resultatet, at der i Roskilde amt i 1970 blev i alt 11 kommuner. 7 kommuner med fra 4.000 til 6.000 indbyggere, Solrød med godt 7.000 indbyggere, Greve med 17.300 indbyggere, Køge med 27.800 indbyggere og endelig Roskilde med 47.400. I alt havde det nye Roskilde amt 137.800 indbyggere. Sammenligner man med skitseforslaget fra 1964 vil man se hvilken markant udvikling der på de knapt 6 år havde været med hensyn til etablering af større kommuner end de 16, der var foreslået dengang.

For fuldstændighedens skyld skal nævnes, at for landet uden for hovedstaden, d.v.s. Københavns og Frederiksberg kommuner og Københavns amt, blev resultatet af inddelingsreformen, at antallet af kommuner blev reduceret fra 1.366 til 255, altså til en femtedel. De nye kommuner blev væsentligt større end oprindeligt forventet. De 86 købstæder, der indgik i de nye kommuner, fik i gennemsnit fordoblet deres indbyggertal, og næsten 15-doblet deres areal. De øvrige kommuner uden for købstæderne fik gennemsnitligt 6-doblet deres indbyggertal, så gennemsnitsstørrelsen for landkommunerne nu blev ca. 7.600 indbyggere. Hvor mange af de oprindelige 1366 kommuner uden for

hovedstaden, der blev udsat for direkte tvang i forbindelse med etableringen af den ny kommuneinddeling er svært at gøre op. Skønsmæssigt anslås det ifølge Henning Strøm, at tvang blev anvendt direkte over for 300-325 kommuner, svarende til knap hver fjerde kommune. Resten havde mere eller mindre frivilligt accepteret at gå ind i de nye kommuner.

I Roskilde Amt blev 30 kommuner og 3 kommuner fra Præstø amt reduceret til 11, altså til en tredjedel, med en gennemsnitsstørrelse, når bortset fra Køge og Roskilde, på 7.000 indbyggere og et gennemsnitsareal på 7.622 ha. Roskilde fik 20 % flere indbyggere, medens Køge fik 75 % flere. Roskilde fik 2,5 gange større areal, medens Køge fik 6-doblet sit areal. De 2 købstæder i Roskilde amt voksede således betydeligt mindre både befolkningsmæssigt og arealmæssigt end købstæderne i det øvrige land.

Grænsereguleringer i 1972

Som nævnt oven for var det nødvendigt for Kommunalreformkommissionen at udskyde en række mindre grænsereguleringer mellem de ny kommuner til først at træde i kraft 1. april 1972. Der blev her overført arealer fra Høje-Tåstrup kommune i København amt til Greve kommune, arealer af Rønnede kommune (Tureby stationsby) i Storstrøms amt til Køge kommune og arealer af Holbæk og Tølløse kommuner i Vestsjællands amt til Bramsnæs kommune. Fra Bramsnæs kommune overførtes andre arealer til Holbæk og Tølløse kommuner, fra Køge kommune Ingelstrup - området til Haslev kommune i Vestsjællands amt og endelig fra Vallø kommune Hårlev Overdrev til Fakse kommune i Storstrøms amt .

Ligeledes skete der regulering inden for Roskilde amt af grænserne mellem Bramsnæs og Hvalsø kommuner, mellem Køge og Skovbo kommuner, mellem Køge og Solrød kommuner, mellem Køge og Vallø kommuner og mellem Skovbo og Ramsø kommuner. En nøjagtig fortegnelse over grænseændringerne findes i Indenrigsministeriets bekendtgørelse af 27. marts 1972 om ændringer af landets inddeling i kommuner og amtskommuner samt folketingsvalgkredse.

Revision af amtsinddelingen

De nye amtskommuner skulle ifølge inddelingslovens § 2 omfatte amtsråds kredsen samt de i amtet beliggende købstadskommuner. I de tilfælde, hvor et amt bestod af 2 amtskommuner skulle amtet kun udgøre én amtskommune. Denne bestemmelse fik dog kun relevans for Aabenrå-Sønderborg og Odense amter, da det var bestemt at loven ikke omfattede hovedstadsområdet, som dengang blev defineret til at omfatte Københavns og Frederiksberg kommuner samt Københavns amtskommune. Udgangspunktet for revisionen af den amtskommunale inddeling var de 22 amtsheder uden for hovedstaden - 21 amter samt Roskilde amtsråds kredse og de hertil hørende købstadskommuner. Det fremgik således af inddelingsloven, at Roskilde amtsråds kredse ikke skulle sammenlægges med Københavns amtsråds kredse.

Det var i øvrigt i loven foreskrevet, at amtsgrænserne skulle søges reguleret "i områder, hvor de nuværende amtsgrænser går på tværs af den befolknings- og erhvervsmæssige udvikling, eller hvor hensynet til en erhvervsmæssig varetægelse af de kommunale områder i øvrigt gør det tilrådeligt". Der kunne "i særlig tilfælde" gennemføres en sammenlægning af to eller flere amtskommuner til én amtskommune eller nedlægges en amtskommune i forbindelse med omlægning af de amtskommunale grænser.

Lovforslaget havde åbnet mulighed for "i ganske særlige tilfælde" at sammenlægge eller nedlægge amtskommuner, men ordet "ganske" blev slettet under folketingets behandling af lovforslaget. Loven tog således sigte på i videre omfang end efter lovforslaget at åbne mulighed for at gennemføre sammenlægning af amtskommuner eller nedlægge amtskommuner i forbindelse med en omlægning af de amtskommunale grænser.

Kommunalreformkommissionen indledte sit arbejde med reform af den amtskommunale inddeling med at lade sit sekretariat i samarbejde med Landsplanudvalgets sekretariat udarbejde undersøgelsen "Amtskommuner - befolkning, opgaver, økonomi, oplande -". Denne undersøgelse belyste den hidtidige og forventede befolkningsmæssige og erhvervsmæssige udvikling, det daglige kontaktmønster i de enkelte områder af landet, de krav som en

hensigtsmæssige varetagelse af de større lokale opgaver stiller til de lokale enheders størrelse og grænser samt de enkelte områders økonomiske forhold, deres skattegrundlag, udgiftsforhold m.v.

Undersøgelsen resulterede i, at kommissionen i 1968 offentliggjorte 3 skitser til den fremtidige amtsinddeling. Her var landet foreslået inddelt i hhv. 16, 13 og 12 amter (+ Københavns amt). Da der på dette tidspunkt havde været overvejelser i regeringen om at gennemføre en amtsinddeling med kun 8-10 enheder offentliggjorte man også en skitse med kun 8 amter - selv om kommissionen fandt, at den ikke havde lovmæssige dækning for at gennemføre dette. I kommissionens tre forslag var Roskilde amtsråds-kreds alle steder foreslået oprettet som et selvstændigt amt. Ganske vist var det kommissionens skøn, at de fremtidige amter burde have et befolkningsunderlag på mindst 200-250.000 indbyggere, men der forventedes en så kraftig befolkningsudvikling i Roskilde Amt fra de daværende ca. 140.000 indbyggere, at der burde etableres et selvstændigt Roskilde Amt. Skitsen med kun 8 amter forudsatte en sammenlægning af de tre hovedstadsamter, Københavns, Frederiksborg og Roskilde.

Efter de fleste af de daværende prognoser ville landets samlede indbyggertal stige til godt 6 mio. indbyggere i år 2000 (mod ca. 4,7 mio. ved folketællingen i 1965), og der forventedes særligt en betydelig befolkningskoncentration omkring de største og mellemstore byer. Roskilde forventedes således at få 75-100.000 indbyggere (blev 54.000 i 2004 mod ca. 47.000 ved sammenlægningen i 1970) og Køge 50-75.000 indbyggere (blev 40.000 i 2004 mod ca. 28.000 ved sammenlægningen).

I Roskilde amt var der bred tilslutning til kommissionens forslag om etablering af et selvstændigt Roskilde amt, men amtsrådet og Roskilde og Køge Byråd ønskede amtsgrænsen mod syd udvidet, så amtet omfattede hele Stevnsoområdet. På Stevnns var meningene om områdets tilhørsforhold delte. Der var bl.a. i Store-Heddinge byråd flertal for tilslutning til Roskilde amt.

Med Kommunalreformkommissionens skitser til en ny amtsinddeling var problemerne lagt ud til offentlig debat. Da reaktionerne ikke samlede sig om en enkelt af skitserne fandt kommissionen det rigtigt at overlade fastlæggelsen af

den fremtidige amtsinddeling til Folketinget.

Indenrigsminister Poul Sørensen foreslog herefter i oktober 1968 Folketinget, at landet blev opdelt i 14 amter, inklusiv Københavns amt.

Efter lovforslaget skulle Roskilde amt også omfatte den nye Stevns kommune, men dette gled ud under folketingsbehandlingen. Under 1. behandlingen gav den radikale Arthur Jacobsen, Roskilde, i øvrigt udtryk for sin tilfredshed med, at Roskilde amt var bevaret som et selvstændigt amt og at man ikke havde forsøgt at danne en regional kommune for hovedstadsområdet. "Store dele af befolkningen ude i landet vil sikkert også have politiske betænkeligheder ved en sådan efter danske forhold kæmperegion på 1,7 mio. indbyggere," sagde han. Enkelte folketingsmedlemmer talte under behandlingen for et færre antal amter, men ingen rejste spørgsmålet om, hvorvidt vi overhovedet skulle have amter.

Med Folketingets vedtagelse af den ny amtsinddeling var det således bestemt, at Roskilde Amt efter 162 år igen skulle opstå som et selvstændigt amt med de grænser, som af Kommunalreformkommissionen og Indenrigsministeren blev fastlagt for amtets 11 kommuner. Et selvstændigt amt som dog 4 år efter som et resultat af arbejdet i det af regeringen i 1970 nedsatte Hovedstadsreformudvalg til opfølgning af Kommunalreformkommissionens arbejde blev "suppleret" med Hovedstadsrådet med opgaver inden for regionsplanlægning, planer for det overordnede vejnet, den kollektive trafik, hovedkloakering og rensningsanlæg, vandindvinding og vanddistribution samt sygehusvæsenet.

Efterskrift

Formanden for både Kommunallovskommissionen og Kommunalreformkommissionen, departementschef J.H. Zeuthen, Indenrigsministeriet, blev i 1980 interviewet til *Danske Kommuner* om hvorledes han da 10 år efter inddelingsreformen så på kommunalreformen af 1970. Til spørgsmålet om fremtidige justeringer af den kommunale inddeling svarer han: "Man skal kun gennemføre ændringer i den kommunale inddeling med meget store mellem-

rum. En kommune danner selv en geografisk, politisk og følelsesmæssig enhed - det mærkede vi da vi ændrede inddelingen - og den manøvre en ændring er må ikke gentages for tit En principiel gennemgang af hele systemet skal man ikke indlade sig på i mange år frem. En ændring i dag vil alene på grund af det langt mere komplicerede administrative netværk, der nu er opbygget, være væsentligt vanskeligere nu end dengang."

Litteraturliste:

- De bymæssige kommuner*. Betænkning 161/1956 fra udvalget til foretagelse af en undersøgelse af de bymæssigt bebyggede sognekommuners særlige forhold. København 1956.
- Byer og Kommunegrænser*, Kommunallovskommissionens sekretariat 1962.
- Købstadkommunernes fremtidige grænser*, bd. 1-2. Den danske købstadforening 1965.
- Amtskommuner og Købstæder*, Kommunallovskommissionens Sekretariat, 1963.
- Skitse til Kommunesammenlægninger i Roskilde Amtsrådskreds*. Roskilde 1964.
- Kommuner og Kommunestyre*, betænkning nr. 420/1966 fra Kommunallovskommissionen.
- Kommuneinddelingen*, april 1970 - befolkning og areal. Kommunalreformkommissionens sekretariat 1970.
- Amtskommuner - befolkning, opgaver, økonomi, oplande* - Kommunalreformkommissionens sekretariat. Landsplansudvalgets sekretariat. København 1968.
- Henning Strøm: *Kommunalreformer*. AOF i Danmark. København 1968.
- Hovedstadsområdet - Befolkning Opgaver Økonomi*, redegørelse fra Hovedstadsreformudvalgets sekretariat, København 1970.
- Hovedstadsområdet*. Betænkning fra Hovedstadsreformudvalget 1971.
- Kommunalreformen i Danmark*, 1 og 2, Inddelingsreformen 1 og 2, ved Henning Strøm, Forlaget Kommuneinformation 1991.